
Kronika

Za Samca n. pr. so nad vse značilni sledeči izrazi: življenje — dehtenje — trpljenje — hrepenenje, skrivnosti polna roža, hip — utrip, trepetanje, dih, jutranji, belih soh postave — molčijo smreke vse sanjave, marmorne fontane, skrivnostna pesem v mesečini, zvezd — cest, melodije itd. To vse spominja na Grudna, Gradnika, Župančiča, ponekod tako močno, da se kar začудиš ne-
verjetni reminiscenci na Gradnikove «Padajoče zvezde» v «Troje ženskih pesmi» (št. 2. in 3.). V nekaterih ciklih («V beli noči», «Ob Adriji») se je pesnik precej vživel v klasicizem ter pri tem tu pa tam skoro preveč oživel Ketteja. Vendar pa ima Samec poleg vseh teh sorodnosti tudi docela svojo pesem, ki je kajpada dokaj zastrta. V «Mornarski» n. pr. je skušal napisati himno slovenskega mornarja, ki je s svojim li-tai-pejevskim refrenom «ohé... ohé...» zelo učinkovita. Tudi je mnogo slik iz narave zelo posrečenih in vrednih, da pridejo kdaj v antologijo naše lirike (n. pr. «Cvetna nedelja»). Ob «V poletju» pa sem nehote za primerjavo prečital Régnierov «Samostan» v Debeljakovem prevodu.

V zbirki prevladujejo cikli, ki so nekaka verzificirana povest pesnikove Odisejade. — V splošnem ima pa zbirka vse lastnosti, ki jo bodo priljubile mehke in lahke lirike željnemu občinstvu.

Miran Jarc.

B. Mašić: Bojne priče. Zagreb, 1923. Hrvatski štamparski zavod, d. d.

Znani pisatelj Branko Mašić, avtor satirične povesti «Deda Joksim», o katerem se je svoječasno že govorilo v tem listu, je zbral nekaj črtic iz četaškega življenja po Makedoniji in iz balkanske vojne.

Okusno opremljena knjiga, ki ji je naslovni list in vinjete izvrstno narisal Joza Kljaković, ima dva dela.

Prvi del nam v stisnjenih črticah kaže romantične slike junaškega in mučeniškega četovanja. Drugi del nam opisuje kumanovsko bitko in težke duševne boje nekega rezervnega častnika.

Branko Mašić vnovič dokazuje, da je srbska knjiga mogoča tudi brez tiste neokusne turške in nemške navlake. Knjiga se prav prijetno bere. *Ivan Zorec.*

KRONIKA

George Gordon Byron. (22. I. 1788 — 19. IV. 1824.) Shakespeare-Milton-Byron, svetlo trojstvo nad vsem britskim slovstvenim svodom. Poslednji se je pojavil početkom 19. stoletja v sijajnem trozvezdju z lirikoma Mooreom in Shelleyjem. Kot šesti in zadnji lord ugledne plemske rodovine, ki je ves čas spajala v sebi preka protivja, je Noel Byron nihal med bistrcom in blaznostjo. Celó v telesnih svojstvih ovaja tak razpor: neobična moč in krasota poleg nežnosti in nakaznosti (v kepo zrastlega stopala). Ob rojstvu so mu namreč izkvarili desno peto. Strastljiva mati, potomka kralja Jakoba II., mu je v jezi opotikala šepavo nogo, na kar spominja njegov dramski osnutek «Pretvorjene potvore» (Deformed Transformed).

Prvenec njegove modrice, Hours of Idleness (Brezdelne ure), so izzvale hud napad v Edinburškem Obzorniku. Nad pikrim presojevateljem Jeffreyjem se je obetavni začetnik znesel v zabavljici «English Bards and Scotch Reviewers», kjer opleta vse sodobne sodruge v Apolonu, tudi Scotta in Moorea. Zlasti jedko je navalil na skupino «lakerjev», t. j. jezersko šolo, ki se slastousti v prirodi in preprostem žitju; nekateri izreki krožijo še danes kot krilatice, n. pr. zoper Southeyja: God help thee Southey and thy readers too, Bog ti pomozí; Southey, pa tudi tvojim čitateljem! ali zoper Wordswortha, cikajoč na njegovo nočno prigodo z bebastim dečkom, The Idiot Boy: And he who sees the idiot in his glory Con-

ceives the bard the hero of his story — In kdor vidi tepca v njegovi slavi, spozna, da pevec sam junak je pravi.

Po doseženi polnoletnosti je govoril svoj maid speech v gosposki zbornici, nato pa odrinil preko Portugalske in Španske na Grško in Turško, kjer je drzno preplaval morsko ožino Helespont. Vrnivši se po dveh letih, je obelodanil dva speva «Haroldovega romanja», ki je zanetilo tako navdušenje, da se je v enem dnevu razprodalo 18.000 izvodov. V naslednjih štirih letih je Byron na višku ustvarjanja ter ugleda. Iz te dobe so povesti *The Corsair*, *Lara*, *The Giaour*, lirično ubrane, v zvonkih stihih in stikih, polne globokih razmišljanj.

Leta 1815. se je poročil z Izabelo Milbankejevo, ki pa je radi močeve razsipnosti čez leto in dan odšla z otrokom pustiv; ni pa izvestno, da bi bila prekinila stike zbog Byronovega ljubimkanja z lastno popolisestro, na katero so zloženi prelepi verzi: *My sister, my sweet sister!* Brez zaslišanja je javno mnenje puritanskega in zavistnega Albiona v robotih napadih obsodilo nespornega prvaka, ki se je zato skujal ter ostavil za vselej dom, kamor so stoprav po smrti prepeljali njegovo truplo, dočim je srce ostalo v Missolonghiju.

Živeč ob Zenevskem jezeru, kjer se godi njegova zgodovinska povest *The Prisoner of Chillon*, občuje večinoma s Shelleyjevima, potlej v Benetkah, kjer se zastran ženine nespravljivosti vdaja veseljaštvu, tako da prezgodaj osivi ter hira. Otme ga mlada grofica Guiccioli, ločivši se zanj od soproga, da jame zopet pisati, stanujoč ob Velikem prekopu v dvorcu Mocenigovem (slov. Močnik?), kjer so se rodile znamenite kitice, n. pr. apostrofira na Ocean. Manj uspeli pa so igrokazi kot *Marino Faliero*, *The Two Foscari* i. dr., dočim očituje Werner odrski smisel. Naravnost demonski pa je misterij *Kajn*, t. j. prvi filozof. Ep *Don Juan* po načinu Lenauovega *Savanarole* dosega vrhunca v 7. in 8. spevu, kjer Rusi zavzamejo turško trdnjavo Ismail, in se odlikuje po liričnih preudarkih in satiričnih izgredih. Zgolj zasmehljiva je pesnitev *Privid sodbe* (*The Vision of Judgment*), naperjena proti vladi Jurija III., čigar duh se sicer v splošnem hrušču in trušču vtihotapi v nebo in prične peti 100. psalm, a v ostalem toli «brezbožna in pereča», da so jo prepovedali. Zanosit poet preveva Hebrejske melodije, ponoven dokaz, kolikšno ljubezen do sv. pisma je otroku vcepila njegova dovilja vzgojiteljica.

Za politične nastope pa je žel same zamere, tako pri avstrijski vladi zavoljo sodelovanja z laškimi karbonari. Tudi pri grških osvobodilnih bojih zoper Turke, kjer je na lastne stroške osnoval in vzdrževal brigado 500 Suliotov, so mu ti svadljivi pandurji često delali neprilike, da, ga dejanski napadli, dokler se ni na ponočnem pojezdu, še šibek od padavice, v ledeni nevihti toliko premrazil, da ga je 19. aprila vzela vročica. Vsa Grška je 21 dni žalovala za njim in tudi sedaj pripravlja sijajno stoletnico vrlemu sobojevniku. Saj idealen je bil, dasi temnogled; umazane opolzkosti v 5. in 6. spevu *Dona Juana*, tuje njegovi plemenitosti, je bržkone vpletel v spotiko britanskim pretiranim «nežam».

Prvo mesto med angleškimi in svetovnimi pisci sta mu zajamčili že uvodni poglavji v *Childe Harold's Pilgrimage*. Byron je prekvasil slovstva vseh narodov. Še pri Francozih, ki se neradi odpirajo vnanjim vplivom, je do Lamartinea «satanski brezumnik» skoro deset let zasenčil vse domačine, celo Chateaubrianda. Po Pichotovih prevodih so Hugo, Sandova, Dumas krojili svoje junake nalik «Nejeverniku», «Lari», «Morskemu razbojniku». In še letos so nastale kar tri knjige o divnem lordu (*Rodocanachi*, *Boutet de Monvel*, *Maurois*). Koliko mu dolgujejo slovanski veleumi kot Puškin, Mickiewicz i. dr., prepuščam oceni pozklicanih strokovnjakov. Na našem jugu naj se omeni kot odličen Byronovec

avtor Djačkega Rastanka, Branko Radičević († 1852.), ki smo mu 15. marca t. l. praznovali rojstno stoletnico.

Glede najožje domovine je poudariti, da naša kakor vsaka druga romantika korenini po eni plati v Byronu. Na Čopovo opozorilo Prešeren ponaši «Parizino». Leta 1868. izide: «Mazepa Jovan, Hetman ukrajnski dóbe Petra Vélikega. Pravlica zgodbe resnične po Byronovi istega imena slobodno pel in pomnožil Jovan K o s e s k i.» Stritar, pevec svetobolja, ki je pognalo svoje kali iz Rousseauja, Goethejevega Wertherja, Musseta, Byrona i. dr., obračuna s prevajantom K o s e s k i m pa vzorno posloveni osem odstavkov Mazepe. Drugih prestav pri nas ne poznam, razen one Bergantove, ki sem jo lani 25. decembra citiral v «Jutranjih Novostih».

Byronovo ime ne zatone, dokler bo svet stal. Sicer pa ga Gonoba ni plašila, saj je rad ponavljal Cowleyjevo prisposobo: «Življenje je medmorje med dvemã večnostima. Neznosno bi bilo brez misli na smrt.» *Dr. A. Debeljak.*

Dve operni noviteti. — Letošnja sezona nam je doslej prinesla eno slovensko in eno hrvatsko operno noviteto: Rista Savina «Gospodsvetski sen» in «Novela od Stanca» Božidarja Širole.

Risto Savin je med živečimi slovenskimi komponisti edini, ki nas vedno zopet veselo preseneča z originalno, odru namenjeno muzikalno tvornostjo. Žal, da se to naše veselje, še preden se delo odigra preko vseh redov, vedno zopet skali. Pri vseh njegovih obširnejših stvareh postanejo vidne nekako iste nepopolnosti. Povsod preveč muziciranja, povsod pomanjkanje iznajdljivosti in domislekov, povsod do neskončnosti raztegnjen značaj vlečne glasbe, brez prave karakterizacije in smotrenosti. Značaj Savinove muzike v teh delih bi se najbolje imenoval wagnerjanski, stil in instrumentacija pa prav tako. Savin dela solidno, ponajveč po vzorec tematičnih izpeljav, podobno kakor to delajo Nemci. Le da mu je motivična invencija zelo siromašna. Arhitektonik Savin ni. Tudi ni karakteristik. Kako bi sicer mogel na tak način komponirati scene kakor so «Vstoličenje» v «Gospodsvetskem snu», ki bi morala biti grčavo slovenska, dočim nam trobijo na uho nemške fanfare.

Risto Savin očitno ni rojen za to, da dela hitro. Če bi za katero svojih del porabil dva ali trikrat toliko časa kot ga, bi z izvestno poglobitvijo vse kakor utegnil doseči, da bi se vzdržalo na odru vsaj eno izmed njegovih del. Če bo nadaljeval na ta način, se namreč bržčas ne bo vzdržalo nobeno. Da bi bil zmožen tudi izjemno dobrega dela, se Savinu mora priznati; pogledimo samo njegove pesmi, kakor so «Predsmrtnica», «Svetla noč», «Marica», «Pismo» itd. Tu je Savin poglobljen. Gotova stvar je, da bi se mu posrečilo tudi delo v večjem obsegu. Savin se mora predvsem odvaditi pisati glasbo, ki je živela pred 40. leti. Treba je od sebe zahtevati vsaj toliko, kakor se zahteva od inženjerjev: Iznajdljivosti in nje poznavanja do podrobnosti. Napak je misliti, da rabi umetnik manj glave kakor vsak dober inženjer.

«Novela od Stanca» Božidarja Širole je sodobna muzika, da jo človek lahko posluša z zanimanjem. Razlikujemo pa že po vtisih dvoje vrste umetnin: take, kjer se pri ponovnem poslušanju zanimanje večja, in take, kjer se v istem primeru zanimanje manjša. Opazil sem, da spada «Stanac» («Sen» že celo) k zadnjim. Naštevanje podrobnosti, ki to povzročajo, bi sodilo v strokovno-glasbeni list, odločno predolgo pa se vleče tista stvar s kozo.

Vprizoritvi obeh del sta bili skrbno pripravljene, «Sen» je naštudiral Balatka, «Stanac» pa je dirigiral Matačič. Pri obeh premijerah sta bila prisotna tudi komponista.

Marij Kogoj.